

1.

4.

2.

3.

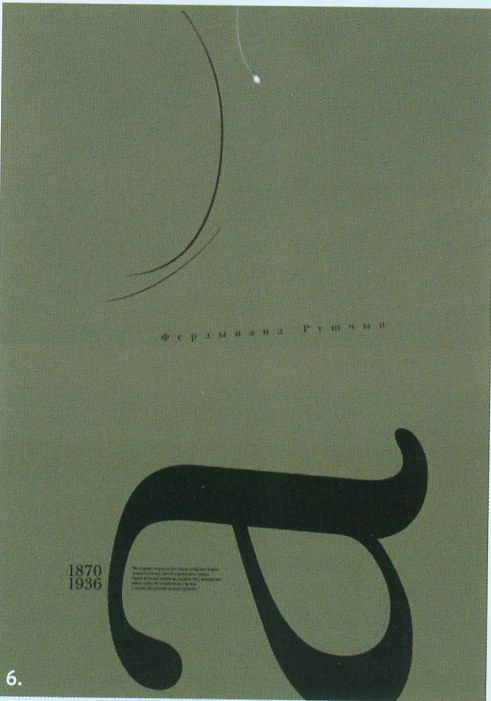
5.

1. Генадзь Мацур. «Біблія Руска». Шрыфт «Францішак». Камп'ютарная графіка, лічбавы друк. 2017–2020.
2. Усевалад Свентахоўскі. «Ад літар Скарынавых...» Папера, друк, уласны шрыфт. 2020.
3. Усевалад Свентахоўскі. «Літара А». Папера, друк, уласны шрыфт. 2020.
4. Анастасія Самсонава. «Фердынанд Русчыцц». Камп'ютарная графіка, лічбавы друк. 2020.

Думка, увасобленая ў знаку

«ШРЫФТ: LITERA IN PRIMO» Ў ГАЛЕРЭІ «ЛАБІРЫНТ»

Вікторыя Харытонава

Выстава ў Нацыянальнай бібліятэцы была зладжана з нагоды 75-гадовага юбілею Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. У экспазіцыі – работы студэнтаў БДАМ і яе выкладчыкаў: дэкана факультэта дызайну і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Усевалада Свентахоўскага (двойчы ўладальніка дыплама імя Францыска Скарыны) і дацэнта кафедры графічнага дызайну Генадзя Мацура (пераможцы Нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі – 2015» як лепшага дызайнера кнігі).

Графічныя аркушы – вынік практык, эксперыментаў па рэканструкцыі і стварэнні новых шрыфтовых напісанняў на падставе ўзораў і прыкладаў вокладак кніг – ад Францыска Скарыны да беларускіх друкаваных выданняў 1918–1939 гадоў.

Аўтары абыгрываюць гістарычныя формы шрыфтоў. Пры захаванні характэрных асаблівасцей першаснага выдання мастакі распрацоўваюць новыя знакі, перадаюць дэкаратыўнасць, асэнсоўваюць творчы досвед аўтараў-афарміцеляў з вокладак, першых старонак і тытулаў выданняў, загалюкаў і назваў газет. Лічбавыя і рукапісныя кампазіцыі, прадстаўленыя на выставе, – гэта створаныя на падставе мінулых тэхналогій і матэрыялаў новыя формы з магчымацю выкарыстоўваць іх як наборны шрыфт, гарнітуру, маштаваць, трансфармаваць, кампанаваць...

З дапамогай пяра і камп’ютарных тэхналогій праз лінію і форму, прапорцыі і графічны стыль студэнты і настаўнікі адрджаюць і падтрымліваюць спадчыну беларускай кнігі. Распачаў гэтую высакародную справу Павел Семчанка – «канстанта, фундамент і базавы элемент», як яго называюць студэнты,

у развіцці шрыфтовай культуры і традыцый выкладання шрыфту як вучэбнай дысцыпліны ў Беларусі.

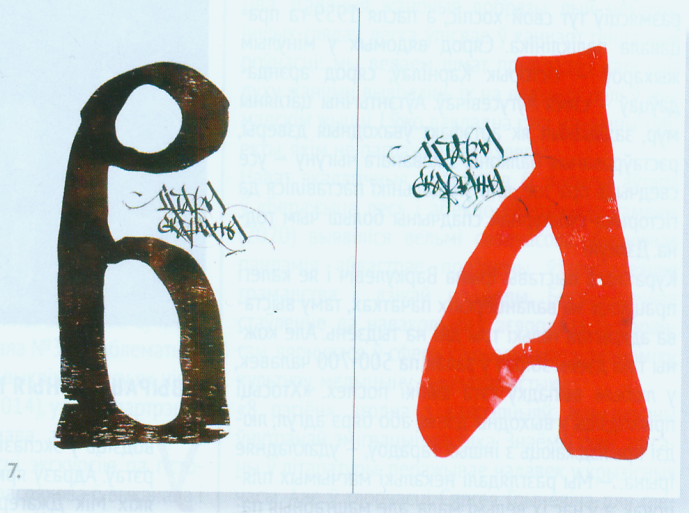
Вучні Паўла Семчанкі Усевалад Свентахоўскі і Генадзь Мацур, а цяпер і іх студэнты працягваюць распрацоўкі шрыфтовых формаў і кампазіцый, вывучаюць і робяць гістарычныя рэканструкцыі, вяртаюцца да дакамп’ютарных тэхналогій, дзе трэба працаваць уручную і мець справу з друкарскай фарбай. Выданні, якія натхнілі мастакоў на захопляльныя віражы ў напісаннях, захоўваюцца ў фондзе НББ. Іх можна замовіць і на ўласныя вочы ўбачыць прататыпы шрыфтовых кампазіцый. Гэта такія кнігі, як «Змаганне за агонь» Рані-Старэйшага (1929), «І залацісцей, і сталёвей» Алеся Дудара (1926), «Ваўчаняты. Раман беларускіх лясцоў» Анатоля Вольнага, Андрэя Александровіча, Алеся Дудара (1928); часопіс «Маладняк» №10 (1926), газета «Мінскі кур’ер» (1919–1920 гг.), часопіс «Беларускі піонэр» (№15), газета «Беларуская крыніца» (1930), часопіс «Асьвета» (№8, 1927) і іншыя.

Традыцыя беларускай кнігі вядзе пачатак ад XI–XII стст. Ад першых рукапісаў, паўустава, беларускага скорапісу, якія мелі свае адметныя асаблівасці, да скарынаўскіх эксперыментаў і вынаходак XV ст. рукапісныя шрыфты развіваліся – і сфармавалася традыцыя друкаваных. Дзякуючы Скарыну была створана новая беларуская кніга з лёгкачытальнымі шрыфтамі, добра зразумелымі, амаль не ўскладненымі пад- і надрадковымі знакамі. Цікава, што беларуская кнігапісальная традыцыя не мела заўважнага працягу і развіцця пасля скарынаўскай «рэвалюцыі» аж да 20-х гг. XX ст. Менавіта тады на беларускіх землях адбыўся сапраўдны ўздым шрыфтовага мастацтва, а потым – з другой паловы 1930-х гг. да эры Паўла Семчанкі і нашага часу – зноўку паўза.

Студэнцкія і выкладчыцкія штудыі і вопыты сталі годным унёскам у беларускую шрыфтовую культуру айчынай кнігі. Напісанае сапраўды застаецца – і ў тым, якім чынам яно ўвасоблена, захаваны глыбокі і значны сэнс.

Спалучэнне літар найперш прызначана даносіць інфармацыю. Сэнсавая, мастацкая, сімвалічная роля буквіцы (ініцыяла, першай літары главы) добра вядомая даследчыкам і аматарам. Шрыфт таксама можа стаць паведамленнем, успамінам, інфармацыяй і, больш за тое, творам мастацтва.

Эстонскі каліграф Вілу Тоотс меркаваў: «Шрыфт – гэта графічна выяўленая мова, гэта ўвасобленая ў знаках думка». Напоўненыя сюжэтам лініі, выявы літар, якія прамаўляюць па-за сэнсам слоў. Дызайнерскія вынаходкі ў межах напісання і фантазіі ў прасторы ўласна дадуманай і распрацаванай гарнітуры. Кампазіцыі з літар і слоў як прыклады ювелірна вытанчанай кніжнай графікі... Усё гэта – элегантна стрыманае мастацтва шрыфту. ①

5. Віялета Жук. «Музей валуноў». Камп’ютарная графіка, лічбавы друк. 2019.

6. Вольга Міронава. «Фердынанд Рушчыц». Камп’ютарная графіка, лічбавы друк. 2020.

7. Усевалад Свентахоўскі. «Літара В» і «Літара А». З серыі «Літары Скарыны». Папера, друк. 2020.